

ELFTE SÖNDAGEN EFTER TRINITATIS

DOMINICA UNDECIM

Epistel: 1 Kor. 15: 1-11, Evangelium: Luk. 18: 9-14. Preken Asbjørn Hjorthaug, Den Lutherske Menighet, Knapstad

Jeg sier dere: Denne gikk rettferdiggjort hjem til sitt hus, ikke den andre. For hver den som opphøyer seg selv, skal fornedres. Men den som fornedrer seg selv, skal opphøyes.

Slik avslutter Jesus overraskende dagens tekst. Den er overraskende fordi vår fornuft og vår tanke hadde ventet et helt annet resultat. Det var da fariseeren som hadde de beste kortene – han hadde virkelig noe å vise til, mens tolleren hadde rett og slett ingen ting.

Er det noe mennesker er opptatt av i vår tid, så er det rettferdighet. Det er viktig å være rettferdig når en skal ha med andre mennesker å gjøre.. Spør du elevene i skolen, så sier de at blant det som er viktigst er at lærerne er rettferdige. Det vil si at alle blir vurdert likt etter det samme kriterier. At samme karakterer blir satt ut fra lik innsats. At samme regler gjelder for alle. Det oppfattes også som rettferdig at en får samme lønn for samme arbeid når en er like gammel. Ofte får en inntrykk av at ordet rettferdig betyr at alle skal behandles likt. Jesus fortalte en lignelse engang om noen som fikk samme lønn enten de hadde arbeidet 1 time eller 9 timer. Det ble av noen oppfattet som urettferdig.

I ordboka står det for rettferdighet: fair play, justis, lønn som forskyldt (som fortjent), Innenfor jussen vil en rettferdig dom si at en får straff som fortjent. Da skal alle forhold telle med og det kan blir forskjellig resultat for den enkelte, selv om forseelsene er like.

Når Jesus her bruker begrepet rettferdiggjort – så er det et uttrykk brukt i retten.. Det er en domsavsigelse som betyr at en ikke er skyldig og blir erklært som rettferdig,

Når Jesus sier at tolleren er rettferdiggjort for Gud – så betyr det at han er uten skyld og han får ingen straff – han er en fri mann. Fariseeren derimot er ikke rettferdiggjort for Gud – han er skyldig til straff altså har han en dom hengende over seg.

Dersom du har vært igjennom en rettsprosess er du enten et fritt menneske, eller så har du en dom på deg som du skal sone. Enten er du rettferdiggjort og fri, eller s er du dømt skyldig. Her er vi ved den viktigste saken for å forstå hva sann kristendom er.

Forstår du ikke læren om rettferdiggjørelsen, forstå du heller ikke hva kristendom er.

Forstår du ikke innholdet i læren om rettferdiggjørelsen, er din tro uten innhold.

Her går også skillet mellom de som kaller seg kristenhet i vår tid.

For eksempel vil den romersk katolske kirke med sin lære si at fariseeren gikk rettferdiggjort hjem – han gjorde det som krevdes av han. Det samme vil pietisten si – han levde rett. Men Jesus erklærer tvert i mot synderen som rettferdig – han som ikke har noe å rose seg av. Han som

påberoper seg Guds rettferdighet – siden han selv ikke klarte å framskaffe noen. ”Gud vær meg synder nådig”.

Så la oss slå fast med engang.

Det du trenger for å bestå for Guds domstol – er Kristi rettferdighet.

I egen kraft og i egne gjerninger holder du ikke mål.

Du er en synder i og med at du er født som menneske.

En synder må betale sin gjeld og oppfylle Guds hellige lov til alle punkter.

For mennesket er det umulig.

Paulus sier at alle mennesker døde – det vil si ble lagt under dommen om en evig død alt ved Adams fall.

For ettersom døden kom ved et menneske, 1KO 15,21

Derfor, likesom synden kom inn i verden ved ett menneske, og døden på grunn av synden, og døden slik trengte gjennom til alle mennesker, fordi de syndet alle - RMR 5,12

Uansett hva et menneske gjør her i livet. Uansett hvor gode gjerninger en kan prestere.

Det blir i bunn og grunn synd – lovbrudd – opprør mot Guds vilje fordi vi fødes inni denne verden som Guds motstandere, som Guds fiender og som djevelens barn.

Dermed blir alle gjerninger også et opprør mot Gud.

Dette kunne Gud ikke sitte stille å se på. Han sendte derfor sin enbårne Sønn. Jesus var ren – hellig – han var Guds Sønn som ble menneske. Likevel gikk han innunder alle krav og bud og oppfylte alt sammen. Så kjenner vi historien hvordan han ble hengt på et kors på falske premisse. Men her på korset betalte han med sitt eget liv all verdens skyld og straff.

Jesus hadde på den måten gått inn i rettsprosessen. Gud selv tok straffen for de skyldige. Levde et rent liv som gjør at vi alle får frikjennelsesdommen for alle får brudd og forseelser.

For likesom alle dør i Adam, slik skal også alle bli gjort levende i Kristus. 1KO 15,22

Vi hørte fra epistelteksten i dag hvor viktig Kristi oppstandelse er. Det er et være eller ikke være: *ettersom døden kom ved et menneske, så er også de dodes oppstandelse kommet ved et menneske. 1KO 15,21*

Spørsmålet blir da: Gjelder dette alle mennesker? Er alle frikjente?

Svaret er Ja.

Men hvorfor er ikke da alle mennesker kristne?

Svar: De vil ikke tro det – de godkjenner ikke Kristus som sin redningsmann og stedfortreder.

De forkaster Guds redningsplan og mange vil ordne opp denne saken selv.

Men det finnes noen til alle tider og rundt om i hele verden: som på en barnslig og enkel og tillitsfull måte tror og sier: Takk Jesus for at du døde for meg. Takk for at du gjennom din død og oppstandelse tilgir meg alle mine synder. Alt står og faller med troen på Jesus Kristus.

I dåpens bad ble vi flyttet fra djevelens mørke rom og inn i nådens lyse rike.

Gjennom livet har vi fått lære oss at Gud ved sine nådemidler- ord og sakrament - gir meg troen på Jesus Kristus og holder meg fast her.

JOH 3,16 For så har Gud elsket verden at han gav sin Sønn, den enbårne, for at hver den som tror på ham, ikke skal fortapes, men ha evig liv.

”To menn gikk opp i tempelet for å be.”

To mennesker samtidig i Guds hus for å tilbe. To menn som tilsynelatende tilhører samme kirke og samme Guds folk. Men som vi har hørt dømmes og karakteriseres den ene som rettferdig av Jesus, og den andre dømmes som urettferdig.

La oss slå fast med engang at dommen hører Herren til. Det er ikke gitt oss å granske hjerter og nyrer for så å slå fast om mennesker har en falsk tro eller sann tro. Begge disse kommer for å søke Guds rettferdighet. Så avslører Jesus for oss at det finnes to slags rettferdige på jorden og

mellom oss. Den ene er en rettferdighet grunnet på gjerninger og den andre er en rettferdighet som kommer av troen.

Om denne rettferdighet forkynte profetene i GT. Denne kommende rettferdighet vitnet tempeltjenesten og ofringen om. Selve tempelet var plassen der Gud forsonet seg med sitt folk. Det var stedet der folket bekjente sin synd og bar fram offer for sin synd i tro på løftet om den kommende frelser. Tempelet var stedet der folket fikk motta Guds rettferdighet.

Fariseeren representerer her den falske kristendom og bygger sitt forhold til Gud på sin egen rettferdighet. Han har ikke bruk for tempelet. Han har jo sin egen rettferdighet. Han er i sine egne øyne et lysende eksempel på vellykket fromhet- et utstillingsvindu for vellykkede og gode gjerninger. Hans plass var like gjerne på gatehjørnet slik at alle kunne se han:

MTT 6,5 Når dere ber, skal dere ikke gjøre som hyklerne: De liker å stå i synagogene og på gatehjørnene og be for å vise seg for folk.

Ordet fariseer betegner de aller fineste mennesker. De var virkelig fromme som alvorlig brukte sine krefter og sin tid på å leve etter Guds vilje. Jesus forkaster heller ikke disse gjerningene. De er gode og nyttige. Fariseeren mente det han sa. Han var oppriktig. Han takker Gud og roper på Gud som vitne i denne saken. Han begynner med det første bud der han tilber den ene sanne Gud og som en som søker hans rike og hans vilje. Han takker Gud for den nåde som han er blitt vist- at han er bevart fra all synd og skam slik at han ikke er blitt lik tolleren. Han ber Gud om at han må få være i stand til å klare dette fortsatt. Han prøver oppriktig å holde de tre bud på den første tavle. Han helligholder også sabbaten i det han går til tempelet for å be. Så bekjenner han for Gud at han har holdt de øvrige bud også. Ikke har han stjålet, brutt ekteskapet eller noe annen urett. Du og jeg skulle vel gjerne hatt det samme å rose oss av. En gudfryktig og from mann som er vel verd å etterfølge.

Når det gjelder tolleren så har han ingen ting å komme med. Bare tittelen bør være nok for å se hva slags menneske det er: en landsforræder, en som stjal fra fattigfolk, en som kort og godt avskrives som synder. Tollere og syndere- var ett og det samme- alle foraktet slikt folk. Han gir ikke noe til tet til gudstjenesten og kirken, han stjeler fra andre- et syndig liv er alt han har å komme med. Har en slik mann noe i tempelet å gjøre?

Tolleren var i høyeste grad selv klar over sin stilling. Han gikk ikke fram i tempelet- han stilte seg langt nede ved døren.

Tolleren stod langt nede og ville ikke engang løfte blikket mot himmelen, men slo seg for brystet og sa: "Gud, vær meg synder nådig!"

Han hadde en forståelse av at tempelets hovedformål- selve tempelets bakgrunn og hensikt var å være et sted for fortapte syndere som får tilgivelse for sine synder.

Salomo ber en bønn ved innvielsen av tempelet:

Ja, bør de inderlige bøtter som din tjener og ditt folk Israel ber, vendt mot dette sted! Og når du hører dem der du bor i himmelen, så bønnhør og tilgi! 1KG 8,30

Tempelet var et sted der syndsforlatelse skulle forkynnes, gis og mottas.

Selve tempelet var et vitnesbyrd om dette- hele prestatjenesten vitnet om at Gud tar i mot syndere. Så kommer tolleren og sier: Gud vær meg synder nådig. Gud tilregn ikke meg min synd. Ordet for bønneropet "vær meg nådig" brukes ett sted til i NT- Hebr 2,17. Her er det oversatt med at Jesus vår øversteprest hadde en tjeneste som å *son* for folkets synder.

Det tolleren her gjør er å be om at Gud ikke må se til han men til offerlammet som bar verdens synd- til det forsoningsverk Gud har gjort.

Så bekjenner tolleren- synderen- den enkle tro på syndenes forlatelse. Han har selv ingenting å komme med annet enn sin synd og ber i all enkel het om nåde og tilgivelse. Han er helt avhengig av det Jesus har gjort.

Denne bønn hører Jesus. Dommen er klar: Denne gikk rettferdiggjort hjem. Denne gikk hjem

ikledd Kristi rettferdighet. Denne rettferdighet har Gud godkjent og denne er han fornøyd med. Fariseeren gikk hjem i sin egenrettferdighet- den holder ikke på dommens dag. Den fører til evig død.

Min Gud, vend ditt øre hit og hør! Åpne dine øyne og se våre ruiner og staden som er nevnt ved ditt navn! Ikke våre egne rettferdige gjerninger legger vi til grunn for våre ydmyke bønner som vi bærer fram for ditt åsyn, men din store barmhjertighet. DNL 9,18

Hva var det som var galt hos fariseeren ?

Han kjente ikke seg selv. Han mente seg å være from og hellig- men Gud ser til hjertet. Her var han verre enn andre. Han skryter av seg selv, han tilber seg selv, han forakter andre.. og så bærer han fram alt dette som et offer for Gud. Han vil ikke høre noe om at han er en synder og han frykter ikke Guds vrede. Han er trygg i sin egen selvgodhet. Han trenger ikke Kristi verk, han trenger ikke å bruke tempelet til det skulle brukes til, han søker ikke nådemidlene for igjennom det å motta syndenes forlatelse- nei han har nok med seg selv- sine egne gjerninger- opplevelser – erfaringer - gudstjeneste liv - sine offer osv.

Med dette sier han klart i fra- Kristi verk har jeg ikke bruk for - han kom forgjeves.

Denne fariseistiske tankegangen behøver du ikke å gå til NT for å finne. Den ligger nær oss alle. Vi har vel mer enn en gang brukt våre gjerninger som begrunnelse for vår kristendom- våre gjerninger- vår rettroenhet- vår bekjennelse-dette at vi er med i en renlærig bekjennelses kirke- at vi går tilgudstjeneste hver søndag- leser vår Bibel. Gang på gang prøver vårt kjøtt å rose seg av det vi er og gjør.

Men dagens tekst skal vise oss hvilken grunn som holder. Det er bare evangeliet.

Derfor trenger vi loven for å avsløre oss som syndere og på den måten drive oss til Kristus.

Vi er alle som tolleren. Han demonstrerer her for oss hva troen er. Troen er ikke noe annet enn dette å ta imot syndenes forlatelse - gi opp alt sitt eget og nøye seg med Kristi verk.

Lovens hensikt er å få vår munn lukket og få oss skyldige for Gud sier Paulus.

Tolleren hadde fått smake lovens harde slag.

Men loven må til- skal vi få se Kristus. Loven er vår tuktemester til Kristus- der synden ble stor ble nåden enda større- står det i Skriften.

Dagens tekst er avslørende for vår tid. Mennesker har ikke bruk for tempelet som et sted der de kan få syndenes forlatelse. De er bra nok i egne øyne. De vil ikke høre om synd og nåde.

De trenger ikke nådemidlene- de mener den hellige Ånd åpenbarer seg utenom Ordet- gjennom under og opplevelser. Men det er bare gjennom Ordet og Sakramentene at jeg kan bli bevart som kristen ved Den Hellige Ånd.

Samtidig understreker dagens tekst om tolleren i tempelet at det er her ved nådemidlene er i funksjon at jeg får motta syndenes forlatelse for Jesu Kristi skyld.

Kampen for det rene evangelium og Kristi rettferdighet vil alltid fortsette mot den falske rettferdighet. Gud gi oss nåde til med hjertet å be bønnen daglig: Gud vær meg synder nådig.

Amen.